

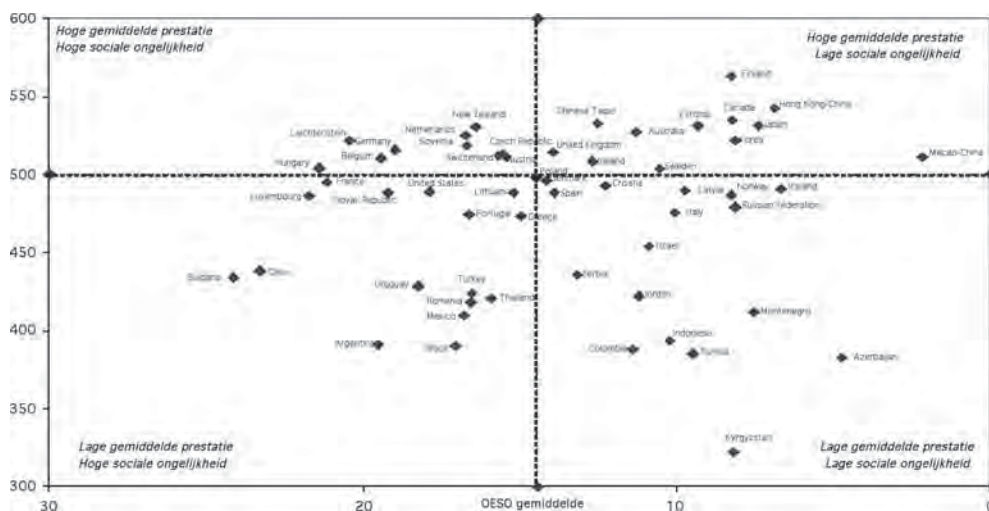
Gelijke kansen op school: wie wordt er slechter van?

| Ides Nicaise |

Aan beide kanten van de Belgische taalgrens groeit de bekommernis om de hardnekkige sociale ongelijkheid, die in het onderwijssysteem ingebakken zit, aan de wortel aan te pakken. Keer op keer wijzen internationale vergelijkingen op sterke gemiddelde prestaties van Vlaamse jongeren, maar tegelijk ook op een grote kloof in vaardigheden tussen leerlingen uit sociaal sterkere en zwakkere milieus.

In Figuur 1 worden de resultaten van het jongste PISA-onderzoek (2006) samengevat: verticaal worden landen gerangschikt naar de gemiddelde toetscores van hun vijftienjarige deelnemers; en horizontaal, naar de mate waarin die toetscores bepaald zijn door hun sociale afkomst. België zit, zoals bij vorige metingen, in het kwadrant links-boven (hoge gemiddelden, hoge ongelijkheid).

Binnen België doet Vlaanderen het stukken beter dan Wallonië qua gemiddelde prestaties, maar niet qua ongelijkheid. Dat heeft paradoxale gevolgen voor het beleidsdebat: terwijl onze zuiderburen zonder gêne over fundamentele hervormingen discussiëren, wordt het pleidooi voor democratisering in Vlaanderen steeds vaker afgeblokt met het argument dat dit ten koste zou gaan van de goede kwaliteit van ons onderwijs. "Betekenen

Figuur 1. PISA 2006 (toets wetenschappen): rangschikking van landen naar gemiddelde resultaten (verticaal) en sociale (on)gelijkheid (horizontaal). Bron: OESO, PISA 2006 databank

democratisering, gelijke onderwijskansen en (o wee!) positieve actie geen nivellering naar beneden?" is de vaak gestelde vraag. Het exponent van dit discours was een persoffensief van Lijst

Dedecker tegen het gelijkekansenbeleid van minister Vandenbroucke bij de opening van het nieuwe schooljaar. Het begon met een opiniebijdrage van Katja Beckx namens de Cassandra-onderwijswerkgroep:¹ daarin vergelijkt zij het nieuwe financieringsdecreet van Vandenbroucke voor het leerplichtonderwijs met "zilverpapier inzamelen voor hongerende Afrikaanse kinderen". Beckx pleit onomwonden voor méér prestatiegericht, méér competitief onderwijs. Sociale ongelijkheid en achterstelling bestrijden is voor haar geen opdracht van het onderwijs, maar van het welzijnswerk. Welzijnswerkers zullen dit graag horen: zet de kraan maar verder open, zij zullen wel dweilen... Na een scherpe reactie van, ondermeer, collega Erik Depreeuw² sprong Dedecker zelf haar bij met een paar aanvullende karikaturen van het gelijkekansenbeleid ("een gouden medaille voor iedereen" – "nivellering omlaag" enz.).

Dergelijke stellingenoorlogen hebben wel het voordeel van de duidelijkheid. Zij tonen aan dat het gelijke onderwijskansenbeleid, de rode draad

Ides Nicaise

is verbonden aan het HIVA/COBV, KU Leuven.

“

Terwijl in Wallonië zonder gêne over fundamentele hervormingen wordt gediscussieerd, wordt het pleidooi voor democratisering in Vlaanderen steeds vaker afgeblokt met het argument dat dit ten koste zou gaan van de goede kwaliteit van ons onderwijs.

doorheen het beleid van minister Vandenbroucke, niet voor iedereen een vanzelfsprekendheid is. Er zijn groepen, verenigingen, partijen die ongelijkheid en sociale uitsluiting een 'accident de parcours' vin-

den, dat dan maar opgevangen moet worden door de zachte sector. Voor anderen (en voor ons) gaat het om een aantasting van de fundamentele van de maatschappij, een soort relativeren van de gelijke waardigheid van iedere mens, een culturele degradatie die krachtig moet bestreden worden. Sociale ongelijkheid en uitsluiting zijn noch ongelukken, noch een natuurlijk gegeven: ze zijn het gevolg van maatschappelijke keuzen. Dat geldt voor de maatschappij in het algemeen, en voor het onderwijs in het bijzonder. Ook het wetenschappelijk onderzoek hierover is o.i. reeds zodanig geëvolueerd, dat we zelfs beschikken over een ruim gamma van recepten voor de verhoging van sociale gelijkheid. Alleen hangt de toepassing ervan af van het draagvlak dat gecreëerd wordt voor de noodzakelijke beleidskeuzen.

Gelijke kansen op school: het kan!

Ons pas verschenen boek *Gelijke kansen op school: het kan!*³ heeft tot doel dergelijke recepten te inventariseren en te integreren in een samenhangend kader. In deze publicatie wordt een panorama geschetst van zestien strategieën om het GOK-beleid te versterken: ze zijn onderling niet tegenstrijdig, maar aanvullend. Ze zijn gesitueerd op verschillende niveaus: zowel in de klas als op school- en systeemniveau. Telkens is gepoogd om, naast inzichten in mechanismen van ongelijkheid en uitsluiting, ook handvatten

aan te reiken waarmee men concreet aan de slag kan. In elk hoofdstuk zijn reportages opgenomen uit het Belgische onderwijsveld, waaruit blijkt dat her en der al heel wat deskundigheid is ontwikkeld. In wat volgt geven we een korte presentatie.

De zestien strategieën zijn gegroepeerd onder drie brede invalshoeken.

- Strategieën voor meer *gelijke kansen*, die moeten bijdragen tot betere randvoorwaarden opdat de ongelijkheid buiten de schoolmuren zo weinig mogelijk doorwerkt in de leerkanalen van jongeren. Deze strategieën hebben een meer preventieve inslag, al is dat op zich niet voldoende (ze laten immers het onderwijssysteem zelf ongemoeid, vandaar de complementariteit tussen de zestien strategieën). Voorbeelden van een dergelijke aanpak zijn voorschoolse educatieprogramma's, brede scholen, de afbouw van materiële drempels in het onderwijs.
- Strategieën voor meer *gelijke behandeling* - gaande van desegregatie tot de (sociale) vorming van leerkrachten - zijn er op gericht open en verborgen discriminaties tussen sociale groepen in het onderwijs weg te werken. Niet toevallig vormt dit de hoofdbrok van het boek (goed voor negen hoofdstukken).
- De derde benadering is veeleer gericht op remediëring van ongelijkheden, vooral door vormen van positieve discriminatie ten gunste van achtergestelde groepen. We spreken liever van strategieën voor meer *gelijke uitkomsten*, omdat die term meer verwijst naar de finaliteit van dit type aanpak dan naar de middelen. In dit deel van het boek horen thema's thuis zoals onderwijsvoorrangsbeleid, alternatieve leertrajecten of differentiatie.

“

Sociale ongelijkheid en uitsluiting zijn noch ongelukken, noch een natuurlijk gegeven: ze zijn het gevolg van maatschappelijke keuzen.

Het project werd gefinancierd met private middelen (Cera en Porticus), wat aantoont dat ook de zakenwereld belang stelt in sociale inclusie en democratisering van het onderwijs. Er werkte een twintigtal wetenschappers aan mee, maar ook gespecialiseerde onderwijsjournalisten, en een heleboel scholen, ouders en leerlingen.

Het is uiteraard onmogelijk om in enkele bladzijden een volledig overzicht te geven van de inhoud van het boek. We zoomen bij wijze van voorbeeld in op één strategie per invalshoek (gelijke kansen, gelijke behandeling, gelijke uitkomsten).

Investeren in peuters en kleuters

Het kleuterparticipatieplan van Vandenbroucke is ingegeven door de overtuiging dat de sociale kloof best zo vroeg mogelijk aangepakt wordt: een onderwijs-euro rendeert doorgaans al goed, maar zijn rendement is het hoogst wanneer hij geïnvesteerd wordt in kansarme kleuters. Vooren vroegschoolse educatie is een typische strategie van *gelijke kansen*, omdat ze er op gericht is de randvoorwaarden te vervullen opdat kinderen meer gelijk het lager onderwijs in stappen.

Vooraf allochtone kleuters worden met voornoemd plan gevisieerd, omdat zij momenteel het minst participeren, en vooral om te vermijden dat ze zonder kennis van het Nederlands de lagere school zouden in stappen. Er wordt een

heuse campagne gevoerd om ouders te overtuigen van het belang van kleuteronderwijs, en zelfs de koppeling van schooltoelagen voor kleuters aan hun regelmatige aanwezigheid op school is een instrument daarvan. Tegelijk wordt al jaren gedebatteerd over de vervroeging van de schoolplicht tot vijf (of – waarom niet? – zelfs tot drie) jaar.

Belangrijk is dat ook de randvoorwaarden voor een kwaliteitsvolle opvang van de meest kwetsbare kleuters vervuld worden: meer personeel en middelen, beter en meer intercultureel geschoold personeel, maximale betrokkenheid van ouders, aangepaste schooldag enz.

De 'slimste' initiatieven beginnen nog vroeger. Ons kleuteronderwijs – zo blijkt uit enkele praktijkvoorbeelden in het boek – is vrij goed; maar de kloof wordt al geslagen tussen nul en drie jaar. Grootchalige programma's voor ontwikkelingsstimulering van kinderen in kwetsbare milieus bestaan bij ons nog niet. Er zijn wel pioniers: bijvoorbeeld hogescholen die hun studenten als stagairs er op uitsturen om in kansarme gezinnen spel- en voorleesactiviteiten te organiseren. De studenten leren er evenveel van de kinderen als omgekeerd. Of Centra voor Basiseducatie die, in samenwerking met scholen en welzijnsdiensten, aan ouders alfabetisering en opvoedingsondersteuning bieden – gecoördineerd met stimulerende activiteiten met de kinderen.

Ons land heeft inzake voorschoolse educatie nog een grote achterstand in te halen. Kind en Gezin, de overheids-

“

Ons kleuteronderwijs is vrij goed; maar de kloof wordt al geslagen tussen nul en drie jaar.

dienst die deze leeftijdsgroep onder haar hoede heeft, kan nochtans een uitstekend palmares voorleggen wat betreft de detectie van en de perinatale zorg voor kinderen in kansarme gezinnen. De organisatie beschikt over een geavanceerd registratiesysteem met kansindicatoren en bereikt bij de geboorte ook de meest achtergestelde kinderen. Maar het dienstenaanbod naar deze gezinnen is ruim ontoereikend. Afgezien van de huisbezoeken, de inloopteams en enkele specifieke projecten met peuters, is de kinderopvang volledig op de middenklasse gericht. De dagprijs blijft, ondanks het feit dat ze inkomensgebonden is, een onoverkomelijke drempel voor de zwaksten; de zorgcultuur in de kinderdagverblijven is volledig afgestemd op de middenklasse, en nauwelijks intercultureel. Door de schaarste aan plaatsen krijgen de tweeverdieners *de facto* nog voorrang. Lage-inkomensgezinnen maken niet alleen veel minder gebruik van kinderopvang, maar als ze dat doen, blijven ze vaker in het informele circuit. Daar krijgen kinderen misschien wel de nodige affectie, maar te weinig professionele, ontwikkelingsgerichte opvang. Anders uitgedrukt, veel mogelijkheden tot meer effectieve kansbevordering liggen nog voor het grijpen.

Muren afbreken

Strategieën voor meer gelijke behandeling – zo zagen we hoger – zijn gericht op de afbouw van allerlei barrières in het onderwijs zelf. Het begint al met barrières in de toegang tot scholen: in weinig OESO-landen is de sociale en intellectuele segregatie in het (secundair) onderwijs zo groot als in België. Ondanks het 'recht op

inschrijving' hebben scholen nog steeds de neiging om hun leerlingen te selecteren op basis van intellectuele en/of levensbeschouwelijke criteria. Ze vra-

gen onbeschaamd naar de studieresultaten in het vorige stadium; ze beperken hun onderwijsaanbod tot sterke studierichtingen, gebruiken B- of C-attesten om zwakkere leerlingen buiten te werken; ze verbieden het dragen van de hoofddoek... Ook de scheiding tussen gewoon en buitengewoon onderwijs draagt bij tot onze hoge segregatiescores. Tegelijk is er geen land in de OESO waar ouders meer bewust rondshoppen om de beste school voor hun kind te zoeken. De sterke verhalen over kamperende ouders aan de schoolpoorten vóór de start van de inschrijvingsperiode zal iedereen zich nog wel herinneren. 'Vermarkting' is in zo'n context geen dichterlijke overdrijving...

Om hieraan te verhelpen, heeft Vlaams onderwijsminister (Vanderpoorten) onder andere het '*recht op inschrijving*' ingevoerd. Het werd nadien herhaaldelijk bijgeschaafd. Scholen moeten in principe elke inschrijving van een nieuwe leerling aanvaarden in chronologische volgorde, behoudens enkele sociaal verantwoorde voorrangregels (voor broers en zussen van zittende leerlingen, buurtkinderen, Nederlandstalige kinderen in Brussel, of in functie van een betere sociale mix). Het effect van deze maatregel werd tot op vandaag niet geëvalueerd. Natuurlijk zullen weinigen ontkennen dat het recht op inschrijving vanuit juridisch oogpunt een stap in de goede richting is: de meest flagrante discriminaties zullen er wel door uitgeroeid zijn. Tegelijk is de

“

Afgezien van de huisbezoeken, de inloopteams en enkele specifieke projecten met peuters, is de kinderopvang volledig op de middenklasse gericht.

polarisatie tussen goede en minder goede scholen, door de kortere en strakker gereguleerde inschrijvingsperiodes, meer aan het licht gekomen. Kansrijke

ouders, die goed geïnformeerd en strijdvaardig zijn, reppen zich noodgedwongen méér dan vroeger om de eerste plaatsen te veroveren in de beste scholen. Maar de wettelijke voorschriften worden door de herhaalde bijsturing complexer en meer manipuleerbaar gemaakt.

Intussen blijft het opvallend rustig rond de witte elitescholen. Zij kunnen nog ongehinderd gebruik maken van meer subtiele selectiemechanismen zoals het hoofddoekenverbod, een selectief onderwijsaanbod en/of een meer veeleisend leerplan, uitsluiting van ongewenste belhamels, hogere schoolrekeningen enz. Daartegenover laat een aantal concentratiescholen de flexibiliteit die de regelgeving i.v.m. inschrijvingen hen gunt onbenut: zij zouden zich er op kunnen beroepen om 'niet-GOK leerlingen' voorrang te geven op GOK-leerlingen en zo hun sociale mix te verbeteren. Maar zij doen het niet omdat de kansarme leerlingen nu eenmaal hun traditionele klanten zijn, die ze niet kunnen missen. Kortom, een radicaal desegregerend effect valt van het recht op inschrijving niet te verwachten. De vraag rijst of de softe formulering van dit recht wel kan opwegen tegen de getijden van de marktwerking in het onderwijs. Misschien is een strengere aanpak nodig, waarbij elke school (of scholengemeenschap) naargelang van de sociale mix in haar omgeving verplicht wordt om bepaalde minimumquota te respecteren (naar het voorbeeld van *Affirmative Action* in de VS)?

Het recht op inschrijving is niet het enige denkbare instrument waarmee de overheid een gezonde sociale mix in scholen kan bevorderen. Er kan nog heel wat gebeuren om de meer subtiele discriminatiemechanismen weg te werken. De maximumfactuur in het basisonderwijs is bijvoorbeeld een manier om de verschillen in financiële drempels tussen scholen te nivelleren. Verdere ingrepen zijn denkbaar: waarom zou men bijvoorbeeld de vrije meningsuiting en godsdienstbeleving in alle scholen bij wet versterken? Het wijdverspreide verbod op het dragen van religieuze symbolen (lees: hoofddoekenverbod) is een aanfluiting hiervan en een schandvlek op de ethiek van ons onderwijs: voor sommige scholen een symbool van verkeerd begrepen neutraliteit, voor andere een puur discriminatie-instrument. Overigens zou het katholieke onderwijs zijn sociaal engagement kunnen verdiepen door minstens islamlessen toe te laten in zijn multiculturele scholen.

Op het terrein is een aantal voorbeelden van goede praktijken het vermelden waard. Nu eens gaat het om *inclusiescholen* die, zonder het Leerzorgdecreet af te wachten, leerlingen met matige tot ernstige functiebeperkingen in het gewoon onderwijs opnemen. Ze weten dat de huidige GON-regeling vaak ontoereikend is,⁴ maar zetten toch de stap omdat zij overtuigd zijn van het principiële recht van elk kind op onderwijs in een gewone school. Ze slagen er in de ouders van andere leerlingen te overtuigen

“

In weinig OESO-landen is de sociale en intellectuele segregatie in het (secundair) onderwijs zo groot als in België.

dat de extra-aandacht voor inclusieerlingen niet noodzakelijk ten koste gaat van hun kinderen – en dat zij door die ervaring zelfs beter voorbereid worden op een diverse samenleving. Dan weer gaat het om *'authentieke middenscholen'* die, trouw aan het principe van *comprehensief* onderwijs, hun curriculum in de eerste graad secundair zodanig aanpassen dat alle leerlingen er in terechtkunnen. Sommige middenscholen vervangen zelfs hun b-stroom door een geïntegreerd traject dat op drie jaar de eerste graad afwerkt. Door een evenwichtig lesplanpakket, een doorgedreven individuele monitoring en een intensieve studiekeuzebegeleiding slagen ze er in om de waterval gedeeltelijk terug te dringen. Het doel is, aan elke leerling tot veertien jaar een brede basisvorming te garanderen en maximale keuzeruimte te bieden in zijn studieoriëntering. Nog andere scholen hebben creatieve formules bedacht om *financiële drempels af te bouwen*, hetzij door schoolinterne maatregelen (boekenhuurfondsen, gespreide betalingen, solidariteitsfondsen...), hetzij door samenwerking met lokale overheden of OCMW's (in de vorm van kansenvouchers, schoolcheques enz.). Ten slotte is er in sommige scholen zwaar geïnvesteerd in interculturele onderwijsmethoden, gaande van coöperatief onderwijs tot onderwijs in de moedertaal van kinderen.

Onder de zogenaamde concentratiescholen zijn hier en daar *magneetscholen* ontstaan, die met succes de ban van de segregatie hebben doorbroken. De kern van de strategie bestaat erin dat de school een innovatief en krachtig leerklimaat ontwikkelt d.m.v. projecten in de nevenschoolse sfeer (bijv. kunst, technologie, ICT...). Dankzij een doorgedreven samenwerking met

buitenschoolse actoren (bv. kunstenaars) wordt aan de leerlingen een boeiende leeromgeving aangeboden die toelaat om 'andere soorten intelligentie' aan te spreken, het zelfwaardegevoel van leerlingen te versterken en formeel en informeel leren op elkaar te laten inwerken. Door de verbeterde schoolresultaten en door publieke 'toon-momenten' versterkt het imago van de school in de buurt én bij 'witte' ouders, waardoor ze na enige tijd ook als een magneet gaat inwerken op de modale gezinnen. Ons boek bevat enkele voorbeelden van dergelijke 'verrezen' scholen.

Onderwijsvoorrangsbeleid

De derde invalshoek van het democratiseringsbeleid berust op de vaststelling dat de scheve verdeling van startkansen tot een positieve discriminatie noodzaakt. Meestal neemt dit de vorm aan van extra subsidies voor scholen met een hoog aandeel leerlingen uit kansengroepen. Het nieuwe financieringsdecreet voor het leerplichtonderwijs, dat zopas in werking getreden is, kan het koninginnenstuk van het gelijkheidsbeleid van minister Vandenbroucke genoemd worden. Het is een vrij fundamentele hervorming, die elke leerling in de financiering een gewicht toekent dat afhangt van een aantal sociale achtergrondkenmerken (opleiding moeder, inkomen, kansarme buurt, anderstaligheid...). Naast het feit dat ze voor het hele leerplichtonderwijs geldt, en zowel op personeels- als op werkingstoelagen van toepassing is, is het belangrijk aan te stippen dat het niet langer om 'bijkomende enveloppen' in de marge gaat (het 'zilverpapier' van Katja Beckx had met veel overdrijving daarop kunnen alluderen). Voortaan is de gewichtenregeling ingebakken in de kern van de schoolfinanciering.

“

Overigens zou het katholieke onderwijs zijn sociaal engagement kunnen verdiepen door minstens islamlessen toe te laten in zijn multiculturele scholen.

Dit principe van positieve discriminatie wordt de jongste jaren ook in ons land opnieuw door sommigen aangevochten (cf. de opiniebijdragen van Beckx en Dedecker) uit vrees dat het ten koste gaat van de gemiddelde kwaliteit – *ipso facto* van de toppresterders. Onderzoek heeft aangetoond dat deze vrees ongegrond is. Een democratiseringsbeleid kan niet vergeleken worden met het herverdelen van een taart, waarbij een groter stuk voor de ene (al dan niet terecht) noodzakelijkerwijze een kleiner stuk voor de anderen impliceert. Dit is alvast van toepassing op het financieringsdecreet, waarvan één van de premissen was dat geen enkele school middelen zou verliezen. De positieve discriminatie is met andere woorden volledig gefinancierd met bijkomende middelen. En als scholen die goed besteden, worden ook kansrijke leerlingen er beter van. Onderwijs is immers in grote mate een collectief gebeuren. Een directrice van een basisschool verwoordt haar visie in een interview voor ons boek als volgt: "Wat goed is voor de zwaksten, is goed voor iedereen". Zij investeert haar extra middelen in een positiever schoolklimaat, meer actief onderwijs, *peer tutoring* tussen Vlaamse en allochtone leerlingen... Wie zou daar slechter van worden? Zou het niet veeleer zo zijn dat het opruimen van hinderpalen in het leerproces van achtergestelde leerlingen de efficiëntie van het onderwijs voor alle leerlingen verhoogt?

Als we even terugkijken naar Figuur 1, zien we dat er geen statistisch verband is tussen de gemiddelde prestaties en de (on)gelijkheidsscores van landen. Als de 'stelling van Cassandra' zou kloppen, zouden landen die gemiddeld hoog presteren onvermijdelijk ook meer ongelijkheid vertonen, terwijl meer egalitaire onderwijssystemen ook gemiddeld zwakker zouden presteren. De landen zouden dan rond een curve liggen die van links boven (eerste kwadrant) naar rechts onder (vierde kwadrant) loopt. Welnu, dit blijkt in onze figuur niet het geval te zijn: de puntenwolk van landen is verspreid over de vier kwadranten. Er zijn evenzeer landen die op beide dimensies uitstekend scoren. Sterker nog, de meest egalitaire landen hebben - merkwaardig genoeg - ook relatief sterkere kopgroepen van toppresterders.⁵ Finland is hiervan andermaal een voorbeeld: er wordt zoveel geïnvesteerd in differentiëring dat ongeveer 20% van de leerlingen individuele begeleiding krijgt. Met zo'n omkadering is het niet moeilijk om ook hoogbegeefde leerlingen de aandacht te geven die zij verdienen.

Tot besluit

Het Vlaamse onderwijsbeleid wordt de jongste jaren, zowel in Nederland als in Wallonië, geroemd om de hoge prioriteit die het geeft aan gelijke kansen. Niet dat we op dit vlak redenen zouden hebben om een hoge borst op te zetten: we scoren nog steeds erg slecht qua sociale ongelijkheid in onderwijsresultaten. Maar niemand kan er nog omheen dat er reeds heel wat hervormingen op de rails zijn gezet die op langere termijn vruchten zullen afwerpen. Het boek *Gelijke kansen op school: het kan!*, ondertekend door 27 Belgische auteurs, wil dit beleid ondersteunen en tegelijk de talrijke

bottom-up initiatieven voor een meer rechtvaardig onderwijs in de kijker zetten.

Het lijkt alsof de groeiende maatschappelijke consensus over deze prioriteit aan het wankelen gebracht wordt door tegenoffensieven van slecht geïnformeerde groepen, zoals de Cassandra-onderwijswerkgroep. Het betoog van deze groep, bij monde van Katja Beckx en Jean-Marie Dedecker, loopt op verschillende punten mank.

- Het spookbeeld van dreigende kennisarmoede klopt niet met de uiterst hoge slagkracht van ons onderwijs.
- De stelling dat niet onderwijs, maar welzijnswerk armoedebestrijding efficiënt zou kunnen bestrijden lijkt ons haast middeleeuws. Onderwijs is dé hefboom van maatschappelijke integratie: het is de manier bij uitstek om de vicieuze cirkel van armoede en ongelijkheid preventief te doorbreken. Als ons armoedebeleid onvoldoende succes boekt, is het precies omdat het te weinig investeert in het menselijk kapitaal van achtergestelde groepen.
- Het idee dat een onderwijsdemocratiseringsbeleid ten koste gaat van de gemiddelde prestaties is een vooroordeel. In de praktijk zijn er heel wat aanwijzingen dat meer egalitaire onderwijssystemen gemiddeld goed kunnen presteren en zelfs sterke kopgroepen hebben.
- Ook de karikatuur van 'gouden medailles voor iedereen' getuigt van een verkeerde interpretatie van democratisering. Individuele verschillen in inspanning, voorkeuren en zelfs talenten zullen steeds blijven leiden tot ongelijke uitkomsten. De term 'meer gelijke uitkomsten' verwijst enkel naar de ambitie om die verschillen los te

koppelen van de sociale afkomst van leerlingen.

- Omgekeerd is het meer competitieve model van Lijst Dedecker en Cassandra *niet* goed voor de zwakkere leerlingen, omdat het leidt tot meer segregatie, grotere ongelijkheid, meer ontmoediging en uitval. Een onderwijs dat *a priori* rechtvaardig is kan best een gezonde dosis competitie gebruiken, maar als econoom heb ik geleerd dat competitie enkel goed werkt tussen gelijken. Als je sterke en zwakke leerlingen met elkaar in competitie zet, gaat de laatste groep niet méér maar minder presteren, omdat ze op voorhand verloren hebben. Hen met een geknakt zelfbeeld opnieuw de arena injagen, is beslist niet bevorderlijk voor hun motivatie. Laat staan dat het zou getuigen van respect en invoelingsvermogen. Voor deze jongeren kunnen bijv. meer coöperatieve vormen van onderwijs leiden tot goede prestaties. Ook hierover staan in ons boek lezenswaardige passages.
- Dedecker zelf schijnt wel te beseffen dat er grenzen zijn aan zijn competitie-model (“niets is onrechtvaardiger dan de gelijke behandeling van ongelijken”), maar trekt

“

Het nieuwe financieringsdecreet voor het leerplichtonderwijs, dat zopas in werking is getreden, kan het koninginnenstuk van het gelijkekansenbeleid van minister Vandenbroucke genoemd worden.

er helaas de verkeerde conclusie uit. Hij beschouwt de ongelijkheid als een natuurlijk gegeven en ontnemt het onderwijs zo elke verantwoordelijkheid voor het dichten van de maatschappelijke (kennis)kloof. Het klinkt een beetje als 'The bell curve' van Herrnstein en Murray, die de rassenongelijkheid in het Amerikaanse onderwijs als onvermijdelijk accepteerden.⁶ Beseft de Cassandra-groep hoeveel talent door dit soort defaitisme gefnuikt wordt? En als zij zelf aan de onderkant zouden geboren zijn, hoe zouden zij zich bij dit discours voelen?

Redenen genoeg dus om te blijven pleiten voor een voortzetting en versterking van het gelijkekansenbeleid. Er zijn nog heel wat sporen onderbenut, zowel in het veld als in het beleid.

(1) Katja Beckx, 'Na kansarmoedebestrijding, nu kennisarmoedebestrijding', opiniebijdrage in *De Standaard*, 01/09/2008, p. 24. Cassandra stelt zich voor als een denktank die Lijst Dedecker ondersteunt.

(2) *DS 08/09/2008*.

(3) Ides Nicaise & Ella Desmedt (red.), *Gelijke kansen op school: het kan! Zestien sporen voor praktijk en beleid*, Mechelen: Plantyn, 2008, 492 p.

(4) GON = geïntegreerd onderwijs.

(5) Duru-Bellat, M., Suchaut, B., Organisation and context, efficiency and equity in educational systems: what PISA tells us, *European Educational Research Journal*, Volume 4, Number 3, 2005, p.181-194.

(6) Murray, C., Herrnstein, R., *The Bell curve: Intelligence and Class Structure in American Life*, New York: Free Press, 1994.